

POSUDOK DIZERTAČNEJ PRÁCE

Vysoká škola, fakulta:	Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta
Študijný odbor/program:	Špeciálna pedagogika
Uchádzač:	MUDr. Helena Štrofová
Názov habilitačnej práce:	Kognitívni deficity u detí se zrakovým postihnutím a možnosti jejich včasné diagnostiky
Oponent:	Doc. PaedDr. Jana Lopúchová, Ph.D.
Pracovisko:	Univerzita Komenského v Bratislave, PdF UK

Predkladaná dizertačná práca MUDr. Heleny Štrofovej je spracovaná v rozsahu 185 strán vrátane príloh. Zoznam bibliografických odkazov obsahuje cca 230 vedeckých, odborných a internetových/elektronických zdrojov.

Po formálnej stránke práca zodpovedá predpísaným štandardom a je spracovaná prehľadne, vhodne doplnená tabuľkami a grafmi, ktoré jej dodávajú jasnosť a prehľadnosť.

Koncepcne je práca spracovaná logicky, autorka v práci používa vedecký jazyk korešpondujúci so súčasťou úrovňou vedeckej bázy v odbore špeciálna pedagogika a v kooperujúcich disciplínach (oftalmológia) v súčinnosti s jej aktuálnou a platnou terminológiou.

Autorka si zvolila špecifickú - pomerne náročnú tému, ktorá je na jednej strane pomyselnou hranicou dvoch vedných odborov, na strane druhej však výbornou spojnicou medzi špeciálnou pedagogikou a oftalmológiou. Jej náročnosť spočíva ako v odbornom prehľade vo vedeckej a odbornej literatúre dvoch odborov, tak aj v špecifických kompetenciách (napr. schopnosť realizovať oftalmologickú aj špeciálnopedagogickú diagnostiku, schopnosť pozorovať špeciálnopedagogické javy a procesy, schopnosť hľadať kauzálne vzťahy, schopnosť odborne a metodicky spracovať potrebné nástroje, manuály a postupy a pod.).

Charakter predkladanej dizertačnej práce je teoreticko-empirický, čo korešponduje aj s jej obsahom.

Zhodnotenie teoretickej časti

V teoretickej časti autorka vymedzuje pojmy vyskytujúce sa v dizertačnej práci, deskribuje základné poznávacie procesy, ich vývoj a možné poruchy, všetko relevantne k riešenej problematike. Možno by sa žiadalo doplniť do práce deskribciu poznávacích procesov priamo u zrakovo postihnutých, najmä ich špecifiká. Tiež by asi bolo prínosnejšie namiesto (alebo okrem) anatómie oka opísať funkcie oka/videnia, keďže praktická časť práce sa zaoberá vizuálnymi deficitmi. Podobne je to aj s kapitolou o zrakovom postihnutí – žiadala by sa skôr kapitola o poruchách zraku, resp. poruchách videnia (totiž nie každý jednotlivec s poruchou zraku je aj zrakovo postihnutý) a kapitolou o „liečbe“, ktorá by skôr mohla byť zameraná na dôsledky/dopad porúch zraku na funkčnosť dieťaťa. Tým chcem povedať, aj keď chápem odborné zameranie autorky, že by práca mohla obsahovať viac špeciálnopedagogického ako medicínskeho vzhľadom na zameranie odboru doktorandského štúdia. Tabuľka na strane 83 je pomerne zastaralá vzhľadom na intenzívny vývoj a zmeny v problematike inklúzie.

Čo však oceňujem, je zaradenie výsledkov vedeckých štúdií sledujúcich vzťah medzi kognitívnymi deficitmi a refrakčnými poruchami, príp. poruchami jednotného binokulárneho videnia. (Otázka: Inšpirovali ste sa vo svojom výskume práve týmito štúdiami, alebo ste ich našli až neskôr počas písania práce?)

Tiež oceňujem kapitolu 1.5.3, kde autorka dokázala zaradiť štúdie tak, aby vytvorila komplexnejší pohľad na danú problematiku.

Teoretické spracovanie problematiky je aj napriek miernym nedostatkom na dobrej úrovni, autorka v nej preukázala schopnosť analyzovať, diferencovať, sumarizovať a spracovať vedecké a odborné

zdroje do zmysluplného celku, ktorý môžeme považovať za východiskovú platformu pre jej empirickú činnosť.

Otázky k teoretickej časti práce:

1. Na s.68 ma zaujalo, že vo Francúzsku (Billard, 2013) sa obvykle ortooptická liečba predpisuje bez objektívnych kritérií pri špecifických poruchách učenia – vedeli by ste to prosím vysvetliť?
2. Na konci kapitoly 1.7.2 uvádzate, že očný lekár by sa mal v rámci anamnézy pýtať aj na školskú úspešnosť dieťaťa, a pri zistení zrakovej poruchy, ktorá ju môže ovplyvniť odporučiť vyšetrenie/konzultáciu so špeciálnym pedagógom. Myslíte si, že toto je v praxi reálne? Mali by ste nejaký konkrétny návrh riešenia?

V determinácii k názvu práce autorka uvážene koncipovala jednotlivé kapitoly. Práca má síce len dve kapitoly, avšak bohato vnútorne členené tak, aby na seba nadväzovali a tvorili logický celok. Z textov je citelné, že autorka si uvedomuje význam prepojenia a spolupráce v rámci dvoch vedných odborov. Do budúcnosti odporúčam autorku, aby jemne oslabila tendenciu dostať do teoretickej časti pomerne veľa rôznorodých informácií a zamerala sa na hlbšie spracovanie vybranej časti riešenej problematiky čo najviac relevantnej k jej následnej empirickej činnosti.

Teoretická časť ako celok je spracovaná v intenciách požiadaviek kladených na tento typ práce a predpokladanej empirickej činnosti autorky. Je určite teoretickým prínosom a prispieva k riešeniu a prehĺbovaniu špecifickej problematiky v oblasti špeciálnej pedagogiky. Autorka dodržiava stanovené citačné normy.

Zhodnotenie empirickej časti

Empirická časť je spracovaná prehľadne, metodologicky zodpovedá úrovni dizertačnej práce. Autorka využíva dostupný metodologický aparát a postupy ukotvené v tejto vednej oblasti. Výskum v dizertačnej práci je kombináciou kvantitatívneho a kvalitatívneho výskumného pôsobenia, čo pri využití zvolených metodologických postupov prispieva k validite a reliabilite získaných výsledkov ako aj k prehĺbeniu danej problematiky. Zvolené metódy a výskumná vzorka sú stanovené v súlade s cieľmi výskumu a s metodologickými princípmi.

Ako hlavný cieľ si autorka zvolila *„navrhnúť a overiť spoľahlivosť a použiteľnosť nástroja na včasnú detekciu porúch zraku na úrovni zrakového aparátu, ktorý by mohli používať špeciálni pedagógovia“*.

Formulácie textov v rámci metodologickej časti práce dokazujú, že daný cieľ sa autorke podarilo naplniť. Zároveň však považujem za potrebné upozorniť na niektoré drobné nepresnosti, napr. že výskumná otázka sa mi zdá prekombinovaná, H₂ je formulovaná na základe skúsenosti/odhadu z praxe a teda nedá sa predpokladať, že prinesie pre výskum pridanú hodnotu. S tým súvisí aj H₃.

V kap.2.3.2 uvádzate výskumné nástroje, prostriedky na zber dát, avšak mám za to, že špeciálnopedagogické vyšetrenie nie je prostriedok, ale proces a podobne je to aj s očným vyšetrením (prostriedkom/nástrojom v tomto prípade by boli jednotlivé testy, prístroje, pomôcky a pod.).

V tejto časti oceňujem konkrétne opisy a postupy použitia jednotlivých subnástrojov diagnostického nástroja. Čo by však zvýšilo účinnosť nástroja do praxe je transpozícia lekárskej diagnózy zväčša vyjadrená v latinčine a v číslach do „špeciálnopedagogickej“ reči, a teda tak, aby tomu špeciálny pedagóg (ale najmä bežný pedagóg v inkluzívnom vzdelávaní) porozumel, chápal jednotlivé procesy a najmä dokázal výsledky oftalmologických/ortooptických vyšetrení pretaviť do návrhov stratégií/podporných opatrení pre konkrétne dieťa/žiaka.

Drobné nepresnosti sú aj v kap.2.4 – nie prístup, ale metóda; a v kap.2.4.2 – pozorovanie a rozhovor nie sú nástroj, ale metódy.

Na druhej strane patrí autorke pochvala za veľmi pekne opísanú metodológiu, jednotlivé postupy, vrátane etiky výskumu a taktiež za rozsiahlu diskusiu k výsledkom výskumu (interpretácia aj vo vzťahu

k zahraničným štúdiám a vedeckým výskumom), kde autorka podobne ako v celom výskume preukázala vysokú mieru analytického a syntetického myslenia. Je vidieť, že autorka si uvedomuje pozitíva aj negatíva vytvoreného diagnostického nástroja pre špeciálnych pedagógov, a tiež aj súvislosti medzi jednotlivými subtestmi.

Odporúčanie autorky: Bolo by maximálne prínosné, keby autorka teraz po vyhodnotení výsledkov výskumu a obhajobe prepracovala Manuál k výskumnému nástroju a doplnila do neho nielen to, ako majú špeciálni pedagógovia postupovať, ale aj na čo si majú dať pozor, ktoré sú neuralgické body diagnostického nástroja, ako môžu špeciálni pedagógovia proces vylepšiť, ako interpretovať výsledky testov, ako porozumieť výsledkom a kauzalite výsledkov, ako aj tomu, prečo je táto diagnostika dôležitá a ako zabezpečiť, aby sa k nim „vrátili“ výsledky oftalmologickej/ortoptickéj diagnostiky.

Otázky k výskumnej časti práce:

Aká bude podľa Vás reálna využiteľnosť Vami navrhnutého diagnostického nástroja v špeciálnopedagogickej, prípadne inkluzívnej praxi?

Ako by sa podľa Vás dalo predísť situácii, aby sa vyšetrojúci vyhli chybám/nedostatkum pri prvom použití nástroja (nadväzujem na nedostatky opísané na s.156)?

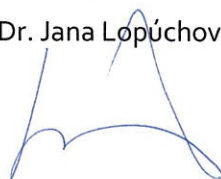
Celkové zhodnotenie dizertačnej práce

Aj napriek niektorým metodologickým nedostatkom a poznámkam oponentky (ktoré nemajú slúžiť ako degradovanie práce, ale naopak – pomôcť autorky a prispieť k zdokonaleniu vedeckej a odbornej hodnoty práce) celá práca pôsobí vyváženým kompaktným dojmom, štruktúrne je dobre koncipovaná a aj v jednotlivých jej komponentoch spĺňa svoje cieľové zámery. Autorka v práci využíva veľmi dobré vyjadrovacie schopnosti (lexikálne, gramatické, štylistické) podporené využitím správnej a aktuálnej terminológie, čím prezentuje svoju odbornú erudíciu v celom zábere problematiky. Práca vyplňa deficit vo veľmi dôležitej oblasti spolupráce dvoch vedných odborov a v oblasti vzájomného pochopenia procesov a výsledkov procesov v prospech detí/žiakov s kognitívnymi deficitmi, príp. poruchami zraku.

Záver

Predložená dizertačná práca MUDr. Heleny Štrofovej **spĺňa** základné požiadavky kladené na tento typ práce a prináša nové vedecké a odborné poznatky. Prácu preto **odporúčam k obhajobe** a po jej úspešnom obhájení odporúčam udeliť vedecko-pedagogickú hodnosť PhD.

Doc. PaedDr. Jana Lopúchová, PhD.

V Bratislave dňa 15.1.2024